

ΑΚΟ216 / ΑΚΟ216 (ΕΜ)
ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ,
ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΟΔΟΧΗ

ΕΕ 2022

Επιλογή από τις παρουσιάσεις

καθ. Αγγελική Κοιλιάρη

ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ

⇔ πολυγλωσσικά περιβάλλοντα ⇔
επικοινωνία μελών μίας ομάδας ή μίας
κοινωνίας
σε περισσότερες από δύο γλώσσες

◎ ιδεολογία εθνικών κρατών «ένα κράτος,
μία γλώσσα» ⇔

⇒ ανάδειξη της γλώσσας σε συστατικό
παράγοντα της εθνικής ταυτότητας
των πολιτών ▶ ▶

ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ

- ▶▶ έμφαση στην εθνική αντίληψη για τη γλώσσα ⇒
  - ⇒ ενίσχυση πολιτικής εσωτερικής ομοιογένειας ⇒
  - ⇒ δημιουργία στάνταρντ εθνικών γλωσσών ⇒
- ▶▶ παράλληλη έμφαση στη διαφορά ⇐⇐
  - ⇐⇐ περιθωριοποίηση της γλωσσικής πολυμορφίας, δηλαδή περιθωριοποίηση άλλων διαλέκτων ή άλλων γλωσσών ⇒

ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ

- ⇒ σε πολλές περιπτώσεις
καταπολέμηση ή σε άλλες
αγνόηση της γηγενούς πολυγλωσσίας ⇔
⇔ ενότητα των σύγχρονων κρατών ⇔

- σήμερα για τις περισσότερες πλέον γλώσσες ➤
  - παράλληλα με τους *υπόρρητους* γλωσσικούς κανόνες στον προφορικό λόγο ⇔
  - ⇔ ρητός γλωσσικός κανόνας ⇔
  - ⇔ *στάνταρτ* εθνική γλώσσα ⇔

ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ

- ◆ κινητικότητα των πληθυσμών ⇔ πολυγλωσσία ⇔
⇔ πολυγλωσσική ικανότητα ⇔
προφανές πλεονέκτημα του ατόμου
- ◆ πολυάριθμες Οδηγίες (Recommendations) του
Συμβουλίου της Ευρώπης
  - ⇒ αναγνώριση πολυγλωσσίας των ευρωπαίων πολιτών
βασική αρχή και στόχος της γλωσσικής εκπαιδευτικής
πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση
  - ⇔ εκμάθηση γλωσσών ⇔ δια βίου δραστηριότητα ⇔
⇔ οφέλη εκμάθησης για όλους τους πολίτες

ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ

◆ διάκριση μεταξύ

multilingualism ⇨ κοινωνική πολυγλωσσία

plurilingualism ⇨ ατομική ικανότητα χρήσης
περισσότερων γλωσσών ή/και
ποικιλιών γλωσσών
για επικοινωνιακούς σκοπούς
και
συμμετοχή σε διαπολιτισμική διάδραση

ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ

◆ αντίφαση σε κεντρικό ευρωπαϊκό επίπεδο

➤ εξαγγελίες πολιτικής σεβασμού
γλωσσικής και πολιτισμικής
πολυμορφίας

➤ πρακτική ανισότιμης αντιμετώπισης γλωσσών ≅
οικονομικές, πληθυσμιακές, πολιτικές
και άλλου τύπου ανισότητες

ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ

- ◇ πολύγλωσσα περιβάλλοντα ⇒ συχνά διάκριση σε κοινωνικό ή εθνικό επίπεδο μεταξύ πολυγλωσσίας
  - ⇒ επίσημης (de juries)
  - ⇒ de facto
- ⇒ επικοινωνία σε πολλά και διαφορετικά κοινωνικά πεδία ⇔
  - ⇔ χρήση πιθανότατα κάθε φορά ή ακόμη και στο πλαίσιο της ίδιας επικοινωνίας μίας διαφορετικής γλώσσας ή και διαφορετικών ποικιλιών διαφορετικών γλωσσών ανάλογα με τις επικοινωνιακές ανάγκες της στιγμής ⇒

ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ

- ⇒ αναγκαιότητα επαρκούς επικοινωνίας επιτυγχάνοντας τους επικοινωνιακούς στόχους
- ⇒ ⇒ επικοινωνιακή ικανότητα στις διαφορετικές γλώσσες μη ισόρροπα ανεπτυγμένη
- ⇒ επιλογή γλώσσας ή ποικιλίας
  - = ⇒ προβολή της ατομικής σχέσης του ομιλητή με τον κοινωνικό του ρόλο
  - = ⇒ ταύτιση με συγκεκριμένες κοινωνικές αξίες
  - = ⇒ επιθυμητή εντύπωση στους άλλους

ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ

- ◆ ◆ κίνητρα του ομιλητή στο πλαίσιο συγκεκριμένης επικοινωνίας ⇨
  - ⇨ επιλογή γλώσσας ή ποικιλίας ανάλογα με
    - ✓ τον συνομιλητή
    - ✓ το επικοινωνιακό πλαίσιο
    - ✓ το θέμα της συζήτησης και
    - ✓ τον χώρο που γίνεται αυτή
    - ✓ του μέσου της επικοινωνίας
    - ✓ του τύπου της διάδρασης κ.ά.
  - ✗ φαινόμενα, όπως η αλλαγή κώδικα (*code switching*) μέσα στο ίδιο επικοινωνιακό πλαίσιο

ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ

⇒ στάσεις απέναντι στη μονογλωσσία
ή την πολυγλωσσία, την πολυμορφία ή
την ομοιογένεια ⇒

↪ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ ↩

⇒ διαμόρφωση πλαισίου ⇒ ανταγωνισμός,
συρρίκνωση, θάνατος των γλωσσών

⇒ κατανόηση γλωσσικής και εκπαιδευτικής
πολιτικής για τις
γλωσσικά διαφορετικές ομάδες
στο πλαίσιο αυτό

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ (ορισμοί)

- ▶ απλουστευτικά γνωσιακά σχήματα κατηγοριοποίησης με βάση συγκεκριμένα χαρακτηριστικά
  - ⇒ γενικεύσεις και στάσεις (τόσο θετικές όσο και αρνητικές) που επηρεάζουν υποσυνείδητα τη σκέψη και τη δράση
- ▶ πρόχειρα και βεβιασμένα συμπεράσματα για πρόσωπα, τόπους, ομάδες και για πιο σύνθετες καταστάσεις ▶
  - ▶ προκαταλαμβάνουν τη συμπεριφορά μας (McNabb 1986)

ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ

- ▶ προκαταλήψεις ⇒ αποτέλεσμα κοινωνικής εμπειρίας
- ⇒ οι φορείς τους συχνά αγνοούν ή φιλτράρουν αρνητικά κάθε πληροφορία που δεν συνάδει με την ιδέα που έχουν εκ προοιμίου διαμορφώσει στο μυαλό τους

ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ

- ♦ δεν είναι δυνατόν να διατυπωθεί γενικά ποιος είναι ο βαθμός ή το είδος της διαστρέβλωσης, της υπερβολής ή της απλούστευσης που εκδηλώνεται στις προκαταλήψεις =

πεποιθήσεις

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ (ορισμοί)

- στερεότυπο
    - οποιαδήποτε *κατηγορηματική γενίκευση* για ανθρώπους ή κοινωνικές ομάδες
    - **αγνοεί** την *ατομική ή κοινωνική ποικιλία και διαφορά*
  - στερεότυπο τις περισσότερες φορές
    - ≠ στην πραγματικότητα
    - ≅ μια *πρόχειρη και έτοιμη κατηγοριοποίηση* με όλα τα συνεπαγόμενα προβλήματα τέτοιων κατηγοριοποιήσεων
- (Wardhaugh 1994, Saville-Troike 1995)

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ (ορισμοί)

- ▶ τα κοινά στερεότυπα προέρχονται από την καθημερινή, κοινή πραγματικότητα και αποτελούν ένα συνδυασμό του πραγματικού κόσμου και της αντίληψης των ατόμων που επηρεάζονται βαθιά από τον πολιτισμό τους και από τη γλώσσα τους (*Le Page & Tabouret-Keller 1985*)

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ

- ▶ στερεότυπα $\neq$ πάντοτε αρνητικά
  - ▶ στην περίπτωση των αρνητικών στερεοτύπων
    - ▶ τα στερεότυπα προς την έξω-ομάδα, αν και γνωρίζουμε ότι μπορεί να αφορούν και μέλη της έσω-ομάδας ▶
  - ▶ αντιμετώπιση της έξω-ομάδας ως κάτι ομοιογενές (*Hewstone & Giles 1997*)

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ

- στερεότυπα = έννοιες - κλειδιά με τριπλή λειτουργία:
1. ηθική, δηλαδή αξιολογική,
διότι αναφέρονται σε αξίες ή απαξίες
ευρείας κοινωνικής αποδοχής
  2. γνωσιακή, διότι αποτελούν δεξαμενές σύνθετων
πληροφοριών,
από τις οποίες δεν χρειάζεται να ανασυρθεί
παρά μόνον η ίδια λέξη-κλειδί,
και το "ακροατήριο" είναι σε θέση
να ανασυνθέσει
αυτομάτως την ιστορία
και τις τρέχουσες χρήσεις τους

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ

---

3. διαπροσωπική,

- ▶ τα στερεότυπα εμπεριέχουν καθιερωμένα υπονοήματα που ανταλλάσσονται ανάμεσα σε πομπούς και δέκτες διευκολύνοντας τη μεταξύ τους επικοινωνία

ΚΟΙΝΩΝΙΑ / ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

✧ ΚΟΙΝΩΝΙΑ $\cong$

$\cong$ κοινωνική και γλωσσική ετερότητα

✧ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

$\Leftrightarrow$ γλωσσική και κοινωνική διάδραση $\Leftrightarrow$

$\Leftrightarrow$ συμβατική αποδοχή ενός **κοινού γλωσσικού κώδικα**

αλλά και όλων των άλλων
περιγραφικών και ρυθμιστικών κανόνων
γλωσσικής και κοινωνικής συμπεριφοράς

↕↕↕

ΚΟΙΝΩΝΙΑ / ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

κοινοί κανόνες

- ↔ χειρισμού και ερμηνείας λόγου
καθώς και
- ↔ ερμηνείας της γλωσσικής και
κοινωνικής συμπεριφοράς ↔
- ↔ κοινές κοινωνικοπολιτισμικές
αντιλήψεις ↔

ΚΟΙΝΩΝΙΑ / ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

⇒ επιτυχής επικοινωνία ⇐

⇔ συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές του ομιλητή
από το γλωσσικό του ρεπερτόριο ⇔

⇔ σε συνάρτηση με τις συμβατικές
κοινωνικές και πολιτισμικές
διαστάσεις της επικοινωνίας ⇔

⇔ ανταπόκριση στις προσδοκίες
για συγκεκριμένη γλωσσική και
κοινωνική συμπεριφορά
σύμφωνα με τους κανόνες

ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

- ↔ σχέσεις επικοινωνίας $\cong$ σχέσεις μεταξύ των συνομιλητών $\cong$
 $\cong$ σχέσεις και των κοινωνικών ομάδων ↔
- ↔ επι- ή αποτυχημένη επικοινωνία ↔
επάρκεια ή ανεπάρκεια ανταπόκρισης στους αναμενόμενους κανόνες επικοινωνίας ↔
- ↔ αποδοχή ή αποκλεισμός των εξωομαδικών από την ενδοομαδική επικοινωνία

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΟΥ ΛΟΓΟΥ

- ⇔ αξιολόγηση του παραγόμενου λόγου σε κοινωνική βάση ⇔
- ⇔ επίδραση της κυρίαρχης ιδεολογίας ⇔
  - ⇔ βαθμός κοινωνικής απόκλισης και όχι τα πραγματικά γλωσσικά χαρακτηριστικά ⇔
- ⇒ κριτήρια αξιολόγησης μάλλον υποκειμενικά παρά αντικειμενικά και σύμφωνα με τις προσδοκίες του κάθε συνομιλητή

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΟΥ ΛΟΓΟΥ

◎ προσδοκίες συνομιλητών ⇨

⇨ αντιλήψεις σχετικά με συγκεκριμένη
γλώσσα ή γλωσσική ποικιλία

⇨ κοινωνικά και πολιτισμικά στερεότυπα ⇨

⇨ **στάσεις** απέναντι σε γλώσσες,
γλωσσικές ποικιλίες και τους
ομιλητές τους

ΣΤΑΣΕΙΣ

- ✦ **στάσεις** απέναντι στη γλωσσική και πολιτισμική ετερότητα ή ομοιογένεια $\cong$
 $\cong$ κοινωνικά περιεχόμενα και αξίες της γλωσσικής – πολιτισμικής πραγματικότητας $\Leftrightarrow$
  - $\Rightarrow$ γλώσσα του «άλλου» $\Rightarrow$
    - $\Rightarrow$ πρόβλημα ή δικαίωμα ή πηγή εμπλουτισμού $\Leftarrow$